

คติชนชาติพันธุ์กับการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย
ในนวนิยายของพงศกร*
Folklore, ethnic groups and harmonious diversity theme
in Pongsakorn's novels

ศรัณย์ภัทร์ บุญฮุก**

saranpat.pop@gmail.com

น้ำผึ้ง ปัทมะกลางคูล***

namphueng.p@chula.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาการนำข้อมูลเชิงคติชนของหลายกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อเสนอแนวคิดในนวนิยายสามเรื่องของพงศกร ได้แก่ *สร้อยแสงจันทร์* *ฤดูดาว* *กุหลาบปรตติกาล* ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายทั้งสามเรื่องนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์กวย เย้า และไทใหญ่ตามลำดับ โดยนำความเชื่อ เรื่องเล่าและประวัติศาสตร์ของกลุ่มคนนั้นมาประกอบสร้างเพื่อถ่ายทอดภาพด้านบวกของแต่ละชาติพันธุ์ผ่านสายตาของตัวละครเอกที่เป็นคนเมือง สะท้อนให้เห็นว่าวัฒนธรรมดังกล่าวมีคุณค่าไม่ต่างจากวัฒนธรรมกระแสหลัก การนำเสนอภาพของวัฒนธรรมเหล่านี้เชื่อมโยงไปสู่แนวคิดการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายในสองประเด็น ประเด็นแรกคือ การปรับมุมมองว่าคนที่แตกต่างมีความเป็นมนุษย์และมีวัฒนธรรมเท่าเทียมกัน คนต่างวัฒนธรรมควรเข้าใจและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน ส่วนอีกประเด็นหนึ่ง นวนิยายของพงศกรแสดงคุณค่าขององค์ความรู้ท้องถิ่นว่าไม่ได้ด้อยไปกว่าองค์ความรู้วิทยาศาสตร์และเน้นการผสานองค์ความรู้ทั้งสองส่วนเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแทน ข้อมูลเชิงคติชนที่พงศกรใช้จึงมุ่งแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลาย เป็นการมองคนอย่างเท่าเทียมและเสนอให้เปิดใจให้กว้างเพื่อยอมรับความแตกต่างของโลกในยุคปัจจุบัน

คำสำคัญ: นวนิยายของพงศกร, คติชนกับวรรณกรรม, ชาติพันธุ์ในวรรณกรรม, ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “คติชนในนวนิยายของพงศกร” วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีอาจารย์ ดร.น้ำผึ้ง ปัทมะกลางคูล เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลักและศาสตราจารย์สุกัญญา สัจฉายา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

*** นิสิตระดับปริญญาโท สาขาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

This study aims to explore the use of folklore of various ethnic groups in the novels of Pongsakorn, a well-known contemporary Thai author, and how the folklore is presented in the novels' themes. This study was based on three novels: *Soi Sang Chan*, *Rudoo Daow*, and *Kularb Rattikarn*. It was found that these texts portray images of the Kui people living in Thai-Cambodian border areas, the Yao, who normally live in the mountains in Northern Thailand, and the Tai, a group from Shan State, Myanmar. The texts portray these people's in positive images constructed from their rich beliefs and rituals, folk narratives, and histories. The novels, featuring the perspectives of mainly modern characters lead readers to a new understanding of the cultural' value of these groups erasing the stereotypical images formerly presented. Stressing the theme of living in diversity, these images not only encourage readers to be open-minded, respectful and appreciative of different cultures, but also emphasize the value of folk wisdom as a key asset to society, as important as scientific knowledge. These factors, in combination, can result in maximum benefit to society.

Keywords: Pongsakorn's Novels, folklore and novel, ethnic groups in novel, cultural diversity

1. บทนำ

เมื่อกล่าวถึงนวนิยายของพงศกร นวนิยายกลุ่มผีกับฝันผ้อย่าง *สาปภูษา รอยไหม กี่ฟ้า* ฯลฯ อาจปรากฏขึ้นมาในความคิดเป็นลำดับแรก หากนวนิยายของพงศกรไม่ได้มีเพียงการนำเอาวัฒนธรรมที่หลากหลายจากฝันผ้อมานำเสนอเท่านั้น แต่นวนิยายของพงศกรส่วนใหญ่เป็นนวนิยายแนวลึกลับเหนือธรรมชาติที่มีมิติทางวัฒนธรรมต่างๆ โดยเฉพาะการนำข้อมูลคติชน ทั้งนิทาน ตำนาน ความเชื่อมาสอดแทรกในนวนิยายอยู่เสมอ (นุตา, 2558, น.115)

พงศกรไม่เพียงนำข้อมูลคติชนมานำเสนอในนวนิยายอย่างตรงไปตรงมา หากยังได้ผสมจินตนาการของตนลงไป หรือสร้างเรื่องเล่าพื้นบ้านใหม่โดยดึงอนุภาค (motif) เด่นจากนิทานมาใช้ให้คล้ายคลึงกับข้อมูลเดิมที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม เหตุนี้ข้อมูลที่ได้จากคติชนในนวนิยายของพงศกรจึงอาจไม่เรียกได้ว่าเป็น “ข้อมูลคติชน” เสียทั้งหมด ผู้เขียนจึงจะขอเรียกข้อมูลเหล่านี้ว่า “ข้อมูลเชิงคติชน” หมายถึง ข้อมูลที่พงศกรสร้างขึ้นจากการนำข้อมูลคติชนประเภทต่างๆ เช่น เรื่องเล่าพื้นบ้าน ความเชื่อพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมพื้นบ้าน ประเภทใดประเภทหนึ่งหรือหลายประเภทรวมกัน แล้วนำมาผสมผสานกับจินตนาการและข้อมูลประเภทอื่นๆ ทำให้เกิดข้อมูลในนวนิยายที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับข้อมูลคติชนที่ไหลเวียนอยู่ในสังคม¹

ข้อมูลเชิงคติชนจากหลายกลุ่มชนชาติพันธุ์ (Ethnic Groups) ในพื้นที่ประเทศไทย เป็นข้อมูลกลุ่มหนึ่งที่พงศกรนำมาเสนอในนวนิยายอยู่บ่อยครั้ง ดังที่พบในเรื่อง *สร้อยแสงจันทร์* พงศกรนำเสนอชาติพันธุ์กวยที่อาศัยในภาคอีสานของไทยไปพร้อมกับการทำภารกิจพิชิตกษัตริย์สร้อยแสงจันทร์ของตัวละครเอก ในเรื่อง *ฤดูดาว* พงศกรสร้างให้ตัวละครเอกต้องเข้าไปเกี่ยวพันกับความขัดแย้งและเหตุการณ์ลึกลับในหมู่บ้านชาวเย้า ส่วนในเรื่อง *กุหลาบรัตติกาล* พงศกรเปิดเรื่องให้ตัวละครเอกเพ่งทราบว่าตนเองมีเชื้อสายไทใหญ่ จากนั้นเรื่องได้พาผู้อ่านให้รู้จักกับไทใหญ่ผ่านการค้นหารากเหง้าของตัวละครเอก พร้อมกับปมขัดแย้งที่เกิดจากการแย่งชิงดอกกุหลาบสีน้ำเงินดอกแรกของโลก

จุดที่น่าสนใจคือ นวนิยายของพงศกรเหล่านี้ไม่เพียงนำวัฒนธรรมจากกลุ่มชนชาติพันธุ์มาเสนออย่างไร้ความหมาย หากพงศกรได้ใช้ข้อมูลเชิงคติชนจากกลุ่มชนชาติพันธุ์เพื่อเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านรู้จักกลุ่มชนเหล่านี้ บ่งบอกว่ากลุ่มชนชาติพันธุ์ดังกล่าวมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เฉพาะตัวผ่านข้อมูลเชิงคติชน สะท้อนนัยการเชิดชูคุณค่าทางภูมิปัญญาว่ากลุ่มชนเหล่านี้มีความเป็นคนไม่ต่างจากคนอื่น และยังเชื่อมโยงไปสู่การนำเสนอประเด็นการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายในสังคมให้ผู้อ่านขบคิดหลายประเด็น

ด้วยเหตุนี้บทความนี้จึงจะมุ่งศึกษาการนำข้อมูลเชิงคติชนจากหลายกลุ่มชนชาติพันธุ์มาใช้ว่า พงศกรนำข้อมูลใดมาใช้และนำข้อมูลเหล่านั้นมาใช้ประกอบสร้างนวนิยายอย่างไร และศึกษาความสัมพันธ์กับแนวคิด (theme) ที่ปรากฏจากนวนิยายของพงศกรสามเรื่อง ได้แก่ *สร้อยแสงจันทร์ ฤดูดาว* และ *กุหลาบรัตติกาล*² โดยจะใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการ

วิเคราะห์ด้วยทฤษฎีที่เลือกมาอย่างละเอียด แล้วนำมาประกอบกับแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม (cultural diversity)

2. แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2551, น.16-36) สรุปที่มาของกระบวนการทัศน์ พัฒนาการและประเด็นสำคัญของแนวคิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม (cultural diversity) ไว้ว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นแนวคิดที่ได้รับการนำเสนอขึ้นมาในบริบทยุคโลกาภิวัตน์ มีจุดประสงค์เพื่อต่อสู้กับโมทัศน์กระแสหลักซึ่งเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวคือ โลกาภิวัตน์เป็นกระบวนการทำให้โลกกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันตามแบบตะวันตก ส่งผลให้คนบางกลุ่มหวาดเกรงว่าจะถูกกลืนหายไป เหตุนี้จึงเกิดปฏิกิริยาโต้กลับอย่างกระแสท้องถิ่นนิยมเพื่อลุกขึ้นมาเรียกร้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น การปกป้องและธรมรงค์ให้เกิดความรักและหวงแหนวัฒนธรรมของชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นเพื่อต่อต้านโลกาภิวัตน์

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมอาจมีใช้เรื่องใหม่เสียทีเดียว เพราะในอดีตสังคมใดๆ ย่อมต้องประกอบด้วยกลุ่มคนหลายชนชาติ หลายวัฒนธรรม หลายชนชั้น แต่สิ่งที่ทำให้โมทัศน์นี้แตกต่างจากในอดีต คือ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอดีตถูกมองว่า “ไม่เท่ากัน” หรือเป็นความหลากหลายที่ไม่เท่าเทียม (hierarchical diversity) ดังเช่นสังคมศักดินาหรือระบอบวรรณะได้กำหนดความสูงต่ำของคนในสังคมไว้อย่างชัดเจน จนในเวลาต่อมาความหลากหลายต่างๆ ที่ไม่เท่าเทียมเหล่านั้นได้ถูกลอมรวมให้กลายเป็นหนึ่ง (homogeneity) ในรัฐยุคเริ่มต้นสมัยใหม่ (modern state) เพื่อการ “สร้างชาติ” โดยเน้นความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในบริบทนี้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมถูกมองเป็นการ “แตกสามัคคี” ดังที่เห็นว่าการสร้างชาติไทยก็ต้องมีการทำให้คนท้องถิ่นต่างๆ เป็น “คนไทย” ทั้งสิ้น

กระทั่งช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยเฉพาะหลังทศวรรษ 1960 เป็นต้นมาโลกตะวันตกได้เกิดกระแสขบวนการสตรีนิยมและกลุ่มเรียกร้องสิทธิมนุษยชนต่างๆ อันนำมาสู่แนวคิดการประนอมปรองดองความหลากหลาย (diversity) ที่เรียกร้องให้ตระหนักถึง “ความเท่าเทียมและยอมรับความหลากหลาย” ซึ่งปญญาสากลว่าด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรมของยูเนสโก (UNESCO Universal Declaration of Cultural Diversity) เป็นสิ่งสะท้อนถึงแนวคิดดังกล่าวอย่างชัดเจนว่า “As a source of exchange, innovation and creativity, cultural diversity is as necessary for humankind as biodiversity is for nature. In this sense, it is the common heritage of humanity and should be recognized and affirmed for the benefit of present and future generations.” (UNESCO, 2001) หรือกล่าวได้ว่า ความหลากหลายทางวัฒนธรรมไม่ต่างจากความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นสิ่งจำเป็นต่อมนุษย์เฉกเช่นเดียวกับที่ความหลากหลายทางชีวภาพจำเป็น

ต่อธรรมชาติ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจึงถือเป็นมรดกร่วมกันของมนุษยชาติ และควรได้รับการยอมรับตลอดจนการสนับสนุน อันจะยังประโยชน์ต่อมนุษย์ทั้งในปัจจุบันและอนาคต

อย่างไรก็ดี ความคิดว่าความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เหมือนความหลากหลายทางชีวภาพที่มีสารัตถะ (essence) ชัดเจนได้ถูกแนวคิดการผสมผสานพันทาง (hybridity) ขึ้นมาแย้ง แนวคิดหลังนี้มองว่า วัฒนธรรมมีความซับซ้อน ยืดหยุ่น แปรเปลี่ยนรวดเร็วมากกว่าความหลากหลายทางชีวภาพ ที่สำคัญ ในแต่ละกลุ่มวัฒนธรรมก็ประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมย่อยมากมาย แนวคิดการผสมผสานพันทางจึงมุ่งมองว่าวัฒนธรรมเป็นพลวัต ปฏิเสธความคิดสารัตถะนิยมที่เชื่อว่ากลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ มีอัตลักษณ์ติดตัวมาโดยธรรมชาติ แนวคิดหลังนี้มองว่าวัฒนธรรมเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม (social constructed) มีการเลือก คัด ตัด ต่อ ปรับแปลง เสริม แต่งไปจนเกิดการผสมผสานของอัตลักษณ์ เหตุนี้อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจึงมีมีเพียงหนึ่งเดียว หยุตหนึ่ง หรือแยกขาดจากกัน

จากที่กล่าวมาผู้เขียนมองว่า แม้มุมมองต่อวัฒนธรรมของแนวคิดความหลากหลายกับการผสมพันทางจะแตกต่างในรายละเอียด แต่สิ่งสำคัญประการหนึ่งที่ทั้งสองแนวคิดนี้ต้องการสื่อคือ การยอมรับในความหลากหลายอย่างเท่าเทียม โดยมองวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มคนด้วยสายตาที่ไม่เหยียดหยาม และการเปิดพื้นที่ให้ความหลากหลายต่างๆ ในทุกสังคมสามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ต้องเปลี่ยนให้กลายเป็นหนึ่งเดียวกันหมด กล่าวได้ว่า แนวคิดดังกล่าวช่วยเปิดรับความแตกต่างอย่างหลากหลายทางวัฒนธรรมที่เพิ่มขึ้นและมีความซับซ้อนในด้านวิถีคิดอย่างมากในบริบทโลกยุคโลกาภิวัตน์

ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาจากแนวคิดข้างต้นประกอบกับนวนิยายของพงศกรแล้วจะพบว่า การนำวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านข้อมูลเชิงคติชนเพื่อนำผู้อ่านให้มองแต่ละวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมหรือมองว่าคนแต่ละกลุ่มเป็นคนเสมอกัน การมองถึงความเป็นคนเสมอกันได้เชื่อมโยงไปสู่การมองโลกอย่างรอบด้านเพื่อให้เปิดรับและปรับใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ระหว่างคนเมืองกับคนท้องถิ่น ดังที่ผู้เขียนจะอภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ข้อมูลเชิงคติชนจากกลุ่มชาติพันธุ์ในนวนิยายแต่ละเรื่องก่อนเชื่อมโยงไปสู่จุดร่วมในตอนท้าย

3. *สร้อยแสงจันทร์* และ *ฤดูดาว* : ความเชื่อ เรื่องเล่า กับการนำเสนอชาติพันธุ์ผ่านคนนอก

การนำเสนอกลุ่มชนชาติพันธุ์ในนวนิยายเรื่อง *สร้อยแสงจันทร์* และ *ฤดูดาว* มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ พงศกรใช้ตัวละครเอกที่เป็นคนเมืองเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านกลุ่มชนชาติพันธุ์แล้วเกิดการเรียนรู้ โดยในนวนิยายทั้งสองนำเสนอข้อมูลเชิงคติชนประเภทความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มคน สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อและพิธีกรรมดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญต่อการแสดงอัตลักษณ์และบ่งบอกวิถีชีวิตของพวกเขา อีกทั้งพงศกรยังสร้างเรื่องเล่าพื้นบ้านสมมุติซึ่งมีที่มาจากหลายแหล่งเข้ามาผูกโยงกับคติชนของกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อนำวัฒนธรรมของกลุ่มคนนั้นให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้

3.1 ชาตัพันธ์กยและเรื่องเล่าปราสาทหินใน สร้อยแสงจันทร

สร้อยแสงจันทร นำเสนอกลุ่มชนชาวกยหรือส่วย โดยพงศกรได้เน้นย้ำความเชื่อกับพิธีกรรมของชาวกย และนำมาเชื่อมโยงกับเรื่องเล่าเกี่ยวกับปราสาทหินที่พงศกรสมมุติขึ้นอีกต่อหนึ่ง กล่าวคือ สร้อยแสงจันทร เล่าถึงพุทธิ นักเขียนสารคดีจากกรุงเทพฯ ซึ่งเดินทางมาทำสารคดีเกี่ยวกับ “ปราสาทปักษาจำจอง” ปราสาทหินร้างที่ “หมู่บ้านเมืองปักษา” ซึ่งพงศกรสมมุติขึ้นและกำหนดให้ตั้งอยู่บริเวณตะเข็บชายแดนระหว่างไทย-กัมพูชาในจังหวัดสุรินทร์ จนเมื่อสารคดีเผยแพร่ออกไปกลับกลายเป็นช่องทางให้กลุ่มโจรขโมยของเก่ามาลักลอบขนของวัตถุโบราณในปราสาท เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้พุทธิเสียใจมาก ประกอบกับหลานชายของเดือนเต็มดวงหายตัวไปเพราะสารคดีของเขาด้วย เหตุนี้ให้พุทธิและพบกับเดือนเต็มดวงต้องกลับมายังหมู่บ้านเมืองปักษาเพื่อตามหาเด็กชายที่หายไป

พงศกรได้นำเสนอวิถีชีวิตของชาวกยผ่านเหตุการณ์และมุมมองของพุทธิกับเดือนเต็มดวงที่เดินทางเข้ามาทำภารกิจในหมู่บ้านเมืองปักษา พงศกรเริ่มต้นเรื่องด้วยการเน้นย้ำว่า “...คนไทยส่วนมากเข้าใจผิด คิดว่ากยหรือกยคือคนเขมร เมื่อมาได้คลุกคลีอยู่กับชาวบ้าน พุทธิจึงรู้ว่า กยเป็นชนชาติที่อาศัยอยู่ในแอ่งที่ราบอีสานของไทยมานานหลายร้อยปีแล้ว และพวกเขาไม่ได้เป็นคนลาวหรือคนเขมรอย่างที่หลายคนเข้าใจ หากแต่เป็นกย... เป็นชนชาติที่มีภาษา วัฒนธรรม และประเพณีเป็นของตนเอง เพียงแต่ไม่มีผืนแผ่นดินที่ปรากฏเป็นประเทศอยู่ในแผนที่เท่านั้นเอง” (พงศกร, 2558, น.10) เพื่อนำความคิดของผู้อ่านให้เห็นถึงการมีอยู่ของชาวกย ก่อนจะนำวัฒนธรรมของชาวกยซึ่งมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวมาอธิบายต่อไป

ข้อมูลทีกล่าวถึงชาวกยในนวนิยายสอดคล้องกับข้อเท็จจริงที่ว่า “กย” เป็นชื่อกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง อาศัยอยู่บริเวณตอนเหนือของกัมพูชา ตอนใต้ของลาว และทางภาคอีสานของไทย โดยเฉพาะจังหวัดสุรินทร์และศรีสะเกษเป็นบริเวณที่มีชาวกยอาศัยอยู่หนาแน่นที่สุด คำว่ากย คือ กย กวย หรือกย ซึ่งแตกต่างออกไปตามชื่อเรียกแต่ละถิ่นนั้นมีความหมายว่า “คน” เหมือนกัน (สมทรง บุรุษพัฒน์, 2538, น.2-3) ส่วนคำว่า “ส่วย” เป็นคำบัญญัติขึ้นมาโดยคนนอกวัฒนธรรมกยจากคำว่า “ไพร่ส่วย” จนภายหลังกลายเป็นชื่อเรียกชาติพันธุ์แทน คนไทยยังเรียกกลุ่มชาติพันธุ์นี้ว่า “เขมรป่าดง” หรือ “เขมรส่วย” ด้วย ตามที่ปรากฏในพงศาวดารซึ่งเรียกหัวเมืองที่มีชนชาวกย อยู่ว่า “หัวเมืองเขมรป่าดง” ที่เรียกเช่นนี้ก็อาจมาจากความแตกต่างด้านภาษาและทัศนคติของคนไทยที่เห็นว่า เป็นกลุ่มชนป่าเถื่อน ด้อยวัฒนธรรม (ธวัช ปุณโณทก, 2527, อ้างถึงใน พรธณวดี ศรีขาว, 2554, น.16) น่าสังเกตว่า พงศกรเลือกใช้คำว่า “กย” เรียกแทนกลุ่มคนนี้ มิใช่คำอื่นที่คนนอกวัฒนธรรมเป็นผู้มอบให้ อันมีนัยถึงความพยายามหลีกเลี่ยงการดูถูกที่มาจากความคิดของคนนอกและให้เกียรติแก่พวกเขาด้วยการใช้คำที่พวกเขาเรียกตนเอง

ข้อมูลเชิงคติชนที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและพิธีกรรมของชาวกยเป็นข้อมูลที่พงศกรให้ความสำคัญ กล่าวคือ แม้ชาวกยจะมีวัฒนธรรมความเป็นอยู่หลายด้าน ทั้งการประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีความชำนาญในการหัตถกรรม ชำนาญในการล่าสัตว์ นับถือพุทธศาสนาผสมกับ

การนับถือผีไสยศาสตร์ และโซกลาง (ไพฑูรย์ มีกุล, 2540) หากเนื้อหาใน *สร้อยแสงจันทร์* เลือกขับเน้นความเชื่อและพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับผีผ่านสายตาและความรู้สึกเชิงบวกของตัวละครเอก ดังที่พุทธิมีโอกาสดได้เข้าไปร่วมพิธีบูชา “กะตวมเนียะตา” หรือศาลปู่ตา “เพราะการที่พุทธิมาคลุกคลีติดมกีนอยู่กับชาวบ้านภูมามานานนับเดือน ทำให้พวกเขาเหล่านั้นยอมรับพุทธิเข้าเป็นส่วนหนึ่งโดยไม่รู้ตัว และเมื่อพุทธิเดือดร้อนมาตามหาเด็กชายที่หายตัวไปในบริเวณนี้ ชาวเมืองปักขาก็ถึงถือเป็นหน้าที่หนึ่งที่พวกเขาจะต้องช่วยกัน” (พงศกร, 2558, น.28) และบรรยายความรู้สึกของพุทธิว่า “เมื่อทุกคนในหมู่บ้านมาพร้อมหน้าจึงเริ่มพิธี โดยจำอูยเป็นผู้กล่าวคำเซ่นพลีเป็นภาษาภูยกุที่ฟังเข้าใจยาก หากพุทธิรู้สึกว่าเป็นภาษาที่ไพเราะไม่แพ้กับภาษาใดที่เขาเคยได้ยินมา คำบวงสรวงที่จำกล่าวก่อให้เกิดบรรยากาศที่ทำให้ชายหนุ่มรู้สึกชุ่มชื่นลุดด้วยความศรัทธา” (พงศกร, 2558, น.28)

ความเชื่อและพิธีกรรมข้างต้น ไพฑูรย์ มีกุล (2540, น.29-30) อธิบายว่าเป็นการบูชาผีบรรพบุรุษที่ชาวภูยกุเชื่อว่าจะเป็นผู้คุ้มครองคนในหมู่บ้าน จุดประสงค์ของการประกอบพิธีเพื่อเสี่ยงทายความเป็นไปเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยเฉพาะเรื่องผลผลิตทางการเกษตร นอกจากการบูชาเพื่อเสี่ยงทายด้านการเกษตรแล้ว นอกจากนี้ พรณวดี ศรีขาว (2554, น.54) ยังกล่าวว่า การบูชาผี ปู่ต่ายังสามารถให้หรือบอกกล่าวได้เป็นส่วนตัว แต่ข้อสำคัญคือ ต้องมี “จำ” หรือหม้อผีประจำหมู่บ้านเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมเสมอ โดยในนวนิยายเรื่องนี้ พงศกรได้นำพิธีกรรมนี้มาเสนอเพื่อช่วยตามหาเด็กชายที่หายไปเพื่อช่วยเหลือพุทธิ การประกอบพิธีนี้จึงทั้งสร้างความรู้สึกเป็นมิตรของชาวภูยกุและพิธีก็แสดงความศรัทธาของคนแก่พุทธิไปพร้อมกัน

ความรู้สึกศรัทธาของพุทธิสอดคล้องกับเดือนเต็มดวงซึ่งหล่อ่นได้เข้าร่วม “พิธีพ่อนผีมด” พิธีนี้สงวนไว้สำหรับผู้หญิงเท่านั้น ปกติพ่อนกันคืนวันเพ็ญเดือนสาม มี ‘แม่เทา’ หรือแม่เฒ่าที่เหมือน ‘จำ’ ของฝ่ายชายเป็นผู้ทำพิธีกรรม เมื่อเริ่มพิธีกรรมแม่เทาจะนำพิธีบูชาให้เทพลงมาประทับร่างแม่เทา พิธีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออ้อนวอนหรือเพื่ออัญเชิญเทวดาลงมาสิงสถิตอยู่ในร่างผู้พ่อน (ไพฑูรย์ มีกุล, 2540, น.30-31) นวนิยายถ่ายทอดความรู้สึกของเดือนเต็มดวงว่า “แม่เทาภายในหลับท่าพิมพ์าคาถาด้วยภาษาภูยกุ ทำนองเสียงสูงต่ำฟังไพเราะราวเสียงดนตรี [...] ผู้หญิงทุกคนที่นั่งล้อมกันอยู่ รวมทั้งครูรีชและแม่ละมุนยกขันในมือขึ้นสักการบูชาจนเหนือหน้าผาก และพิมพ์าอธิษฐานด้วยถ้อยคำที่แตกต่างกัน เสียงของแม่เทากาสวดภาวนายังคงใสราวระฆังแก้ว ฟังแล้วช่างแตกต่างจากวัยอันชราภาพของนาง” (พงศกร, 2558, น.75-76)

กล่าวได้ว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวภูยกุที่นำเสนอมาเหล่านี้ได้นำเสนอผ่านสายตาของคนนอกวัฒนธรรม นวนิยายถ่ายทอดวิถีชีวิตของภูยกุผ่านสายตาของ “คนนอก” ส่งผลให้หมู่บ้านชาวภูยกุมีความพิเศษแปลกออกไปจากความรู้ของคนเมือง หากเป็นความแปลกที่มีได้ถูกแต่มองเห็นความศรัทธาและความเป็นมิตรของชาวภูยกุมากกว่า

การเดินทางของตัวละครเอกมาทำภารกิจตามเด็กชายยังได้นำพาพวกเขาไปเกี่ยวข้องกับคดีโจรกรรมวัตถุโบราณในปราสาทปักขาก็จริง พุทธิพบกับกิริณะซึ่งเฝ้าปราสาทหินและรับปากช่วยเหลือนกกิริณะค้นหาอัญมณีสร้อยแสงจันทร์ที่หายไปจากปราสาท ในช่วงการ

ค้นหา ตัวละครเอกต้องเจอเหตุการณ์ลึกลับและต้องหลบหนีจากการคุกคามของตัวละคร ปฏิบัติ จนท้ายที่สุดพุทธิสามารถหาตัวคนร้ายพบ นอกจากนั้นยังพบว่า ในชาติก่อนตนอาศัยอยู่ในปราสาทนี้ แต่ได้กระทำผิดและหนีจากปราสาทไป โดยนกกิริณะซึ่งเป็นเพื่อนสนิท รับการลงโทษให้ต้องถูกจองจำอยู่ในปราสาทแทน การเดินทางกลับมาของพุทธิจึงช่วยปลดปล่อยกิริณะจากคำสาปไปพร้อมกัน ในตอนท้ายเรื่องได้จบให้เห็นว่าพุทธิหันมาเป็นผู้นำชุมชนพัฒนาแหล่งปราสาทหินเป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยการมุ่งความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นเป็นศูนย์กลาง

จุดที่น่าสนใจคือ พงศกรได้นำเอาข้อมูลเชิงคติชนจากปราสาทหินและการปรากฏตัวของนกกิริณะมาใช้สนับสนุนให้เห็น “ศักยภาพ” ของชาวภูยในการพัฒนาท้องถิ่น ดังที่ ศรัณย์ภัทร์ บุญฮอก (2558, น.131-139) ชี้ให้เห็นว่า ปราสาทปักชำจำลองเป็นฉากสมมุติที่ได้เค้าความคิดมาจาก “ปราสาทปักชำจรง” (Baksei Chamkrong) ปราสาทหินในเมืองเสียมราฐ ประเทศกัมพูชา ซึ่งเป็นเทวสถานขนาดเล็ก ไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปมากนัก ปราสาทหลังนี้มีเรื่องเล่าสืบมาว่า เจ้าชายพระองค์หนึ่ง (บางสำนวนก็เล่าว่าเป็นกษัตริย์) ได้หนีภัยจากศัตรูมาจนถึงบริเวณปราสาท เมื่อศัตรูจวนเจียนจะจับตัวได้ก็มีคนตัวหนึ่งเข้ามาคุ้มครองและซ่อนพระองค์จากศัตรู จากนั้นเจ้าชายก็สามารถกลับมาเอาชนะศัตรูก่อนขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นกษัตริย์ได้สำเร็จ พระองค์จึงได้กลับมาสร้างปราสาทหลังนี้ขึ้นเพื่อระลึกถึงบุญคุณของนกตัวนั้น อันเป็นที่มาของชื่อ “ปักชำจรง” คือ นก (ปักชำ) ที่ช่วยคุ้มครอง (จรง) เราจะพบว่าพงศกรใช้ชื่อ “ปักชำจำลอง” ให้ล้อกับ “ปักชำจรง” ขณะเดียวกันก็ได้ให้ความหมายใหม่กับปราสาทปักชำจำลอง คือ ปราสาทที่นกถูกจองจำไว้ ส่วนตัวละครนกกิริณะที่ถูกจองจำไว้ในปราสาทปักชำจำลองยังได้รับแรงบันดาลใจจากนกโกระ นกที่ตีมีนแสงจันทร์เป็นอาหารใน นิทานเวตาล ก่อนนำมาดัดแปลงให้มีลักษณะที่มีติมากขึ้น

จากบทความเดียวกันยังชี้ให้เห็นว่า *สร้อยแสงจันทร์* เสนอภาพปราสาทหินที่ตกอยู่ในอันตรายจากการโจรกรรม มีตัวละครนกโกระเป็นผู้ปกป้องให้ตัวละครเอกเดินทางเข้ามาเรียนรู้หมู่บ้านชาวภูยเพื่อเสนอให้เห็นว่า คนในท้องถิ่นมีศักยภาพเพื่อปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมในถิ่นที่อยู่ของตน มิต้องรอเพียงแต่อำนาจรัฐเท่านั้น (ศรัณย์ภัทร์ บุญฮอก, 2551, น.38) โดยนัยนี้ แม้ข้อมูลเรื่องปราสาทหินและนกโกระจะเป็นส่วนที่สร้างขึ้น แต่ช่วยขับเน้นภาพด้านบวกของชาวภูยให้เด่นชัดขึ้น อันนำมาสู่การปรับทัศนคติหรือมุมมองต่อกลุ่มชนนั้นเอง

3.2 คติชนของคนเข้ากับเรื่องเล่าเวียงแสนเพ็งใน *ฤดูดาว*

ใน *ฤดูดาว* พงศกรนำเสนอภาพของชาวเข่าโดยนำเอาข้อมูลเกี่ยวกับเข่ามาประกอบสร้างเป็นนวนิยายและสร้างเรื่องเล่าสมมุติขึ้นมาเช่นเดียวกับ *สร้อยแสงจันทร์ ฤดูดาว* เล่าถึงดราสา หญิงสาวผู้มีอุดมการณ์นักพัฒนาอย่างเต็มเปี่ยมได้รับช่วงต่อการทำไร่จากมารดาซึ่งตั้งอยู่ในหมู่บ้านผาซังร้อง ชุมชนของชาวเข่าในจังหวัดน่าน การเดินทางกลับไปครั้งนี้ทำให้ดราสาทราบว่า ตอนนี้พื้นที่ป่าบริเวณผาซังร้องกำลังถูกรุกรานจาก ดร.สินธพ ที่เข้ามาทำสวนส้ม ดราสาจึงรู้สึกไม่ถูกชะตา กับ ดร.สินธพมากนัก ขณะเดียวกัน ช่วงเวลาที่ดราสากลับไปเยี่ยมผาซังร้องมีปรากฏการณ์ที่ชาวผาซังร้องเรียกว่า “ฤดูดาว” อันเป็นปรากฏการณ์ที่ดวงดาว

บนจะสุกสว่างเต็มฟ้าแข่งกับแสงจันทร์ ซึ่งมีเรื่องเล่าพื้นบ้านว่า ในอดีตมีเมืองชื่อเวียงแสนเพ็ง อยู่ แต่เพราะความรักต้องห้ามระหว่างแกนเมืองแมนบนสวรรค์กับนางอ้วนแสนเพ็ง พระธิดาเมืองเวียงแสนเพ็ง นางดาราการประกายคู่หม้ายของแกนเมืองแมนลงมาสาปแช่งเมืองนี้ ให้ล่มสลายเป็นเมืองร้าง ชาวเมืองกลายเป็นสัตว์ประหลาด และสาปให้นางอ้วนแสนเพ็ง กลายเป็นดอกไม้ โดยนางจะกลีบกลายเป็นมนุษย์ได้ก็ต่อเมื่อมีปรากฏการณ์ฤดูดาวเกิดขึ้น

การเดินทางมาถึงของดรสาในเวลาใกล้เคียงการเวียนมาของปรากฏการณ์ฤดูดาว ได้นำเรื่องราวประหลาดในหมู่บ้านผาช้างร้องมาพร้อมๆ กัน ชาวบ้านส่วนหนึ่งเชื่อว่า ดรสานำโชคร้ายมาให้ โดยเฉพาะจากเหตุการณ์สำคัญที่ดรสาเข้าไปทำลายพิธีกรรมที่ทำโดย “ชิบเมี้ยนเมี้ยน” หรือหมอผีของชาวเย้า เพราะหล่อนรู้ว่า หมอผีคนนี้เป็นตัวปลอมและกำลังจะใช้พิธีกรรมเป็นสื่อกลางเพื่อให้ตนสามารถขายที่ดินให้แก่ ดร.สินธพได้อย่างชอบธรรม ดรสาตัดสินใจระงับการหักห้ามใจของหมอผีของชาวเย้า เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างผลกระทบอย่างมากต่อความรู้สึกของชาวผาช้างร้อง ยังมีเหตุการณ์ร้ายๆ เกิดขึ้นในหมู่บ้านติดกันก็เป็นแรงกดดันให้ดรสาต้องรับผิดชอบ

แรงกดดันที่ดรสาได้รับสะท้อนให้เห็นว่าการนับถือผีถือเป็นรากฐานของสังคมเย้าในการดำเนินชีวิต กล่าวคือ “เย้า” หรือ “เมี้ยน” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีถิ่นฐานเดิมในประเทศจีน ต่อมามีการอพยพไปตั้งถิ่นฐานในหลายแห่ง สำหรับในประเทศไทย มีชาวเย้าตั้งถิ่นฐานกระจายตัวอยู่ในจังหวัดทางภาคเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดเชียงรายและน่านที่มีชาวเย้าอาศัยอยู่หนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น โดยจะอาศัยอยู่บนภูเขาหรือที่สูงเป็นหลัก ชาวเย้าจะนับถือผีบรรพบุรุษและผีในธรรมชาติ เรียกว่า “เมี้ยน” (ณัฐวิ ทศรัฐ และวีระพงศ์ มีสถาน, 2540) อนึ่ง ชาวเย้ายังได้อิทธิพลทั้งความเชื่อและพิธีกรรมจากจีนมาหลายประการด้วย ไม่ว่าจะเป็นการรับลัทธิเต๋าของจีนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในระบบความเชื่อผสมกับการนับถือผี อีกทั้งยังได้รับขนบธรรมเนียมและประเพณีของจีนมาหลายอย่าง เช่น โหราศาสตร์ ตัวอักษรจีน เป็นต้น (เจสส์ จี.พูเรต์, 2546, น.32-33) ผีของชาวเย้ามีหลายประเภท “ไม่ว่าจะเป็นผีฟ้าหรือเมี้ยนหู่ ผีหลวงประจำหมู่บ้านหรือเจียหู่เมี้ยน ผีลมที่เรียกกันว่า สะเตี้ย ผีป่าหรือลมเดี่ยเมี้ยน ส่วนผีที่อยู่ในไร่ก็คือเดี่ยเมี้ยน” (พงศกร, 2555ข, น.161)

ความเชื่อเรื่องผียังเชื่อมโยงไปสู่การนับถือสื่อกลาง (mediator) ระหว่างมนุษย์กับผี ซึ่งชาวเย้าเรียกว่า “ชิบเมี้ยนเมี้ยน” ดังที่สมเกียรติ จำลอง (2544, น.106) กล่าวถึงชิบเมี้ยนเมี้ยนว่าเป็นผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมเพื่อสื่อสารระหว่างคนเย้ากับผีกลุ่มต่างๆ ตำแหน่งนี้มีบทบาทสำคัญมากเพราะวิถีชีวิตเย้าสัมพันธ์กับพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนหลังตายไป และชิบเมี้ยนเมี้ยนยังมีหน้าที่ประกอบพิธีกรรมเพื่อแก้ไขความเจ็บป่วยอันเกิดจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ความสำคัญของชิบเมี้ยนเมี้ยนก็ได้ปรากฏใน ฤดูดาว ว่า “ชิบเมี้ยนเมี้ยนหรือหมอผีของหมู่บ้านเป็นบุคคลที่คนเย้าให้ความเคารพนับถือสูงสุด ดูไปแล้วน่าจะมากกว่าหัวหน้าที่ทำหน้าที่ปกครองหมู่บ้านเสียด้วยซ้ำไป...ชิบเมี้ยนเมี้ยนยังมีฐานะเป็นคนกึ่งเทพเจ้าอีกด้วย เนื่องจากเป็นผู้มีหน้าที่ติดต่อสื่อสารกับภูตผีทั้งหลายที่ให้ความคุ้มครองหมู่บ้านอยู่

ดังนั้น เมื่อซิบเมียนเมียนพุตอะไรออกมาคำหนึ่ง ทุกคนในหมู่บ้านต้องหยุดและรับฟัง” (พงศกร, 2555ช, น.174)

เหตุนี้จึงเข้าใจได้ว่า อำนาจของซิบเมียนเมียนทรงพลังอย่างมากต่อชุมชน เมื่อตราเข้าไปขัดขวางพร้อมกระชากหน้ากากของอำพเอที่เป็นซิบเมียนเมียนตัวปลอมกลางพิธีกรรม แม้จะเป็นการกระทำที่ถูกต้อง แต่กลับสร้างความไม่พอใจและวิกฤติศรัทธาแก่ชาวบ้านอย่างกว้างขวาง เนื่องจาก “อำพเอในฐานะซิบเมียนเมียนเปรียบเสมือนเป็นรูปเคารพที่ชาวเย้าทั้งหมู่บ้านให้ความนับถือ [...] ดังนั้น สิ่งที่หล่อนทำไปในคืนวันเพ็ญที่ผ่านมา จึงไม่ใช่เพียงแต่การกระชากหน้ากากของอำพเอออกมาให้ประจักษ์เท่านั้น หากยังเป็นการสั่นคลอนความเชื่อถือทำลายศรัทธาและความรู้สึกภาคภูมิใจของคนผาซ้างร้องลงในชั่วเวลาเพียงแค่ข้ามคืน” การกระทำของตราจึงเท่ากับการทำลายสิ่งที่ชาวบ้านยึดถือและแรงได้กลับจากชาวบ้านเป็นเสียงสะท้อนถึงการพังทลายลงของศรัทธาและความภาคภูมิใจของชุมชนลง เหตุการณ์นี้จึงชี้ให้เห็นบทบาทสำคัญของคติชนที่เป็นประหนึ่งภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่ถูกคนภายนอกทำลาย แม้คนภายนอกจะมองว่าสิ่งที่ถูกต้อง เพราะเป็นสิ่งที่ควรเปิดเผยให้เห็นความจริง

เรื่องเล่าเวียงแสนเพ็งซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่พงศกรสร้างขึ้นยังมีบทบาทควบคู่กับความเชื่อและพิธีกรรมของชาวเย้าในหมู่บ้านผาซ้างร้อง เรื่องเล่านี้พงศกรได้แรงบันดาลใจจากหลายแหล่ง ทั้งอนุภาคเมืองลุ่มที่พบได้ทั่วไปในสังคมไทย อนุภาค “หญิงสาวกลายเป็นดอกไม้” ได้แรงบันดาลใจจากวรรณคดีเรื่อง *มัทนะพาธา* พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 6 ดังที่นางอ้วนแสนเพ็งต้องกลายเป็นดอกไม้เอื้องก่อนกลับลายเป็นคนเพียงคนเดียวในช่วงปรากฏการณ์ฤดูดาวตลอดจนลักษณะของดอกไม้เอื้องแสนเพ็งที่ต้องใช้เวลายาวนานถึงจะบานสักครั้งหนึ่ง จนหลายต่อหลายคนต้องพยายามทุ่มเทชีวิตเพื่อเดินทางไปหา ก็ได้แรงบันดาลใจมาจากหนังสือเรื่อง *In search of flowers of the Amazon forests* ของมาร์กาเรต มี (Margaret Mee) ที่บันทึกการเดินทางสำรวจเข้าไปในป่าแอมะซอน (พงศกร, สัมภาษณ์วันที่ 9 มิถุนายน 2558) ตัวละครเอก “แกนเมืองแมน” ซึ่งสถิตในเมืองบนยังนำเอาความเชื่อเรื่อง “แกน” เทพสูงสุดที่สถิตอยู่ในเมืองแกนในความรับรู้ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทและลาวมาใช้เพื่อสร้างเรื่องเล่าความรักต้องห้ามระหว่างแกนเมืองฟ้ากับนางอ้วนแสนเพ็ง โดยความขัดแย้งในเรื่องเล่านี้ได้ส่งผลเป็นปมขัดแย้งหลักของเรื่องว่าตราคือตัวละครปฏิปักษ์ในเรื่องเล่าที่กลับชาติมาเกิดเพื่อคลั่งคลายปัญหาที่หล่อนเคยผูกไว้ในอดีตชาติ

พงศกรได้เชื่อมโยงเรื่องเล่าเวียงแสนเพ็งซึ่งพงศกรสมมุติขึ้นกับชุมชนชาวเย้า เรื่องเล่าเวียงแสนเพ็งมีฐานะเป็น “นิทานประจำถิ่น” หมายถึง เรื่องเล่าที่มักเชื่อว่าเคยเกิดขึ้นจริงในสถานที่ใดที่หนึ่ง มีการระบุชื่อตัวละครและสถานที่ในเรื่องเล่าไว้ชัดเจนเพื่ออธิบายความเป็นมาของสิ่งที่อยู่ในท้องถิ่น ทั้งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ คล้ายกับตัวอย่างของนิทานประจำถิ่นไทย เช่น ตาม่องล่าย พระยาทรงพระยาพาน เป็นต้น (ประคอง นิมมานเหมินท์, 2551, น.15-16, 125-127) นิทานประจำถิ่นทำให้ตัวละครเข้าในนวนิยาย

มีอัตลักษณ์เฉพาะตัวที่กล่าวไปแตกต่างกันไปตามสถานที่อื่น รวมถึงยังมีส่วนช่วยอธิบายพฤติกรรมของคนในชุมชน ดังที่ “ตำนาน ความเชื่อและข้อห้ามต่างๆ ของผาซ้างร้องล้านอ้างอิงเกี่ยวพันสืบเนื่องไปถึงเวียงแสนเพ็งทั้งสิ้น” (พงศกร, 2555ข, น.262) ไม่ว่าจะเป็นบทบาทอธิบายอัตลักษณ์ของชุมชนชาวเฝ้าในผาซ้างร้องว่า “พวกเขาถูกกลบนาจากขุนคำดี พ่อเมืององค์สุดท้ายของเวียงให้ตั้งหมู่บ้านอยู่ที่เชิงคอย เป็นข้าวัดข้าเวียง คอยเฝ้าอารักขาคุ่มกันปกป้องเวียงแสนเพ็งเอาไว้จากความโลภของผู้คน แม้เวียงแสนเพ็งจะล่มสลายไปนานแสนนานแล้ว หากหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายนั้นดูเหมือนจะไม่มีวันจบสิ้น...ด้วยเหตุนี้ หมู่บ้านชาวเฝ้าของพวกหล่อนจึงตั้งมั่นอยู่ในที่แห่งนี้อย่างตลอดมา ไม่เคยอพยพย้ายหลักแหล่งไปเหมือนกับเฝ้าเฝ้าอื่น” (พงศกร, 2555ข, น.15) นิทานประจำถิ่นเรื่องนี้ยังเป็นกลไกควบคุมสังคมไม่ให้เข้าไปรุกรานพื้นที่ป่าโห่งซึ่งเชื่อกันว่าเป็นทางไปเวียงแสนเพ็ง “เรื่องเล่าที่น่าหวาดกลัวทั้งหลายเหล่านั้นจะจริงหรือไม่ไม่มีใครรู้ หากนั่นทำให้ป่าโห่งยังคงความเป็นผืนป่าบริสุทธิ์ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพืชพรรณไม้และสัตว์ป่านานพันธุ์ ไม่ถูกเหยียบย่ำทำลาย นับว่าเรื่องเล่าขานของชาวผาซ้างร้องนั้นได้ผลในการป้องกันป่าภูฏุกรานได้เป็นอย่างดี” (พงศกร, 2555ข, น.51)

โดยสรุปแล้ว แม้เรื่องเล่าเวียงแสนเพ็งจะสมมติขึ้น แต่ถือว่ามีส่วนช่วยเน้นย้ำบทบาทของข้อมูลเชิงคติชนต่อการอธิบายความเป็นมาและแสดงกลไกในการควบคุมสังคมของชาวเฝ้า เพราะการใช้เรื่องเล่านี้ควบคุมการใช้ความเชื่อและพิธีกรรมก็ทำให้เห็นว่าชาวเฝ้าในนวนิยายมีภูมิปัญญาและมีอัตลักษณ์ที่มีคุณค่า ซึ่งทำให้สังคมผาซ้างร้องดำรงอยู่ได้มานาน

4. *กุหลาบรัตติกาล* : เรื่องเล่าในครอบครัวไทใหญ่กับการตามหารากเหง้าของตัวละครเอก

ในนวนิยายเรื่อง *กุหลาบรัตติกาล* พงศกรนำเสนอเรื่องราวของชาติพันธุ์ไทใหญ่ออกมาสู่ผู้อ่าน *กุหลาบรัตติกาล* เปิดเรื่องด้วยการเดินทางของภาวรีมายังคุ้มศิริคำซึ่งตั้งอยู่บนม่อนผาเม็ง ฉากสมมติในจังหวัดเชียงใหม่ ภาวรีเพิ่งได้รับมรดกจากเจ้าแหวนแก้ว เจ้ายายชาวไทใหญ่ที่ไม่เคยรู้จักและภาวรีเองก็ไม่เคยทราบว่ามาก่อนว่าตนมีเชื้อสายไทใหญ่อยู่ เหตุการณ์นี้เป็นจุดเริ่มต้นของการค้นพบ “ดอกกุหลาบรัตติกาล” ดอกกุหลาบสีน้ำเงินต้นแรกของโลกที่ซุกซ่อนอยู่ในคุ้มศิริคำ ก่อนที่การค้นพบนั้นจะนำความเปลี่ยนแปลงและความรุ่มรวยมาสู่ชีวิตภาวรีอย่างใหญ่หลวง เนื่องจากการแย่งชิงดอกกุหลาบจากคนหลายกลุ่ม ตลอดจนตัวละครเอกได้ค้นหารากเหง้าไทใหญ่ของตนไปพร้อมกัน

การนำเสนอกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทใหญ่ไม่ได้นำข้อมูลกลุ่มความเชื่อและพิธีกรรมมานำเสนอ ซึ่งแตกต่างไปจาก *สร้อยแสงจันทร์* และ *ฤดูดาว* หาก *กุหลาบรัตติกาล* ใช้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์การต่อสู้ของไทใหญ่ที่หลบหนีภัยทางการเมืองจากเมียนมาเข้ามายังประเทศไทย กล่าวคือ ไทใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่หลายพื้นที่และแตกแขนงเป็นหลายกลุ่มย่อย ชื่อกลุ่มจะแตกต่างกันไปตามถิ่นที่อยู่ เช่น ไทใหญ่ในรัฐฉานของเมียนมาจะเรียกว่า “ฉาน” หรือ “ซาน” ส่วนไทใหญ่ในเขตใต้คง มณฑลยูนนานในจีน เรียกว่า “ไทเหนือ” “ไทเมา” หรือ “ไทใต้คง” ส่วนกลุ่มย่อยๆ ที่อยู่ระหว่างเมืองเมากับแคว้นอัสสัมก็มีกลุ่มย่อยๆ ออกไป เช่น

ไทคำตี้ ไทพาเก้ ไทอ้ายตอน ไทคำย้ง หรือในภาคเหนือของไทย คนไทยจะเรียกไทใหญ่ว่า เจี้ยว เป็นต้น (ศิริพร ณ ถลาง, 2545, น.8-11) กลุ่มไทใหญ่ในประเทศไทยอาศัยกระจายอยู่ในภาคเหนือ ได้แก่ แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ เชียงราย เป็นแหล่งใหญ่ มักอพยพมาจากรัฐฉานในเมียนมาและมาอยู่กับคนไทยในประเทศได้ในฐานะ “คนวัฒนธรรมเดียวกัน” (วิระพงศ์ มีสถาน, 2544) ใน *กุหลาบประวัติศาสตร์* พงศกรหยิบยกเรื่องราวของชาวไทใหญ่ที่อพยพมาจากเมืองยองห้วย รัฐฉาน ประเทศเมียนมา ช่วงที่การเมืองระหว่างไทใหญ่กับรัฐบาลทหารเมียนมาตึงเครียดราวในปี พ.ศ.2505 (ค.ศ.1962) เมื่อนายพลเนวินทำรัฐประหารขึ้นครองอำนาจและใช้นโยบายแข็งกร้าวมาใช้ปกครองรัฐไทใหญ่ นโยบายดังกล่าวถือเป็นการสิ้นสุดของอาณาจักรไทใหญ่และทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อลี้ภัย (จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, 2547, น.39-48)

พงศกรได้นำข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์มาสร้างเป็นประวัติความเป็นมาของตระกูลของภาวรี เมื่อ “เมืองยองห้วยเป็นส่วนหนึ่งของรัฐฉาน พวกเราจึงไม่อาจจะหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่ว่ามานั้นได้ เจ้าพ่อเป็นห่วงลูกหลานมากจึงสั่งให้เจ้าขุนสิงห์เป็นผู้นำพาพี่น้องลูกหลานบางส่วนอพยพข้ามมาฝั่งไทย...ตอนแรกพวกเราตั้งบ้านเรือนกันอยู่ที่เชียงใหม่ จากนั้นจึงย้ายมาที่เชียงใหม่และระหว่างการเดินทางลงมาเชียงใหม่ตนเอง เราได้หยุดพักที่ยอดเขาแห่งหนึ่ง ซึ่งก็คือม่อนผาเมิงนั่นเอง” ผู้เขียนพบว่า เมืองยองห้วยที่กล่าวถึงในนวนิยายมีอยู่จริงและมีเจ้านายเมืองยองห้วยได้หลบหนีเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเชียงใหม่ ดังที่อัมพร จิรัฐติกร (2558, น.96-98) กล่าวไว้ว่า รัฐบาลภายใต้การนำของนายพลเนวินได้ขับเจ้าฟ้าที่ปกครองเมืองต่างๆ ในรัฐฉานสละอำนาจและได้ส่งจับกุมตัวเจ้าฟ้าไทใหญ่ทุกเมือง แต่เจ้าฟ้าส่วยไตแห่งเมืองยองห้วยได้หายตัวไปในการจับกุม เมื่อทราบข่าวเจ้าฟ้ายองห้วยหายตัวไป เจ้านางเหือนคำมหาเทวีแห่งเมืองยองห้วยตัดสินใจหลบหนีจากเมืองยองห้วยพร้อมกับบุตรและธิดามายังจังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกับประกาศตนเข้าร่วมกับกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ในเวลาต่อมา

การตั้งฐานกำลังในประเทศไทยของชาวไทใหญ่ถูกกล่าวถึงไว้ใน *กุหลาบประวัติศาสตร์* ผ่านการรับรู้เรื่องราวภายในตระกูลของภาวรี ดังที่นวนิยายเปิดฉากการเดินทางไปยังคัมภีร์คำของภาวรีเพื่อไปรับมรดกจากเจ้ายายที่ตนไม่เคยรู้จัก ความตั้งใจแรกของเธอคือ หล่อนต้องการขายคัมภีร์คำ แต่การเดินทางครั้งนี้ทำให้ภาวรีค้นพบดอกกุหลาบสีน้ำเงินดอกแรกของโลกซึ่งเจ้ายายหล่อนสร้างไว้ การค้นพบกุหลาบได้ทำให้คนหลายกลุ่มต่างพากันแย่งชิงและนับเป็นกุหลาบที่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ทุกคนที่เข้าใกล้ ภาวรีจึงเริ่มค้นหาที่มาของดอกกุหลาบดอกนี้ การค้นหาที่มาของกุหลาบทำให้ภาวรีได้เรียนรู้จัก “ตัวตน” ของตนเอง

จะเห็นได้ว่า พงศกรได้นำข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาเป็น “เรื่องเล่าในครอบครัว” ของภาวรี เรื่องเล่าในครอบครัวนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับข้อมูลคติชนได้อย่างหนึ่ง ดังที่ศิริพร ณ ถลาง (2552, น.422) อธิบายว่า คำว่า คติชนหรือ folklore ในปัจจุบันมีความหมายกว้างขวางมากกว่าในอดีต หากแต่ต้องเป็นกลุ่มคนที่มีลักษณะร่วมกันบางประการจะเล็กหรือใหญ่ก็ได้ “โดยนัยนี้เราอาจจะศึกษา ‘คติชน’ ที่ถ่ายทอดมาในแต่ละครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล่า เพลงร้องเล่น หรือประเพณีบางอย่างในแต่ละครอบครัว ซึ่งนับเป็น family folklore ได้”

เรื่องเล่าภายในครอบครัวนับว่ามีหน้าที่ไม่ต่างจากนิทานประจำถิ่นตรงที่เรื่องเล่าในครอบครัวมีส่วนบ่งบอกว่าพวกเขาเป็นใครและส่งทอดความภาคภูมิใจในกลุ่มของตน จึงเห็นได้ว่า เรื่องเล่าในครอบครัวของถาวรวิจิตรการต่อสู้กู้ชาติ ความยิ่งใหญ่ของคัมภีร์คำซึ่งจำลองมาจากหอคำเมืองยองลั่นตอกย้ำให้ถาวรวิจิตรภาคภูมิใจในสายเลือดของตน นอกจากนี้ การค้นพบความเป็นมาบรรพบุรุษชาวไทใหญ่ เช่น การพบบันทึกการกู้ชาติของชาวไทใหญ่ “บันทึกเกือบทั้งหมดในเล่มนี้เป็นข้อมูลเรื่องการกู้ชาติของไทใหญ่...ใครๆ คิดว่าท่านหนีจากยองห้วยมาอยู่เมืองไทย แต่ที่จริงแล้วไม่ใช่การหนี แต่เป็นการย้ายมาตั้งหลักมากกว่า จริงอย่างที่ คุณเคยสันนิษฐาน เจ้าขุนสิงห์ คุณตาของคุณใช้คัมภีร์คำเป็นที่มั่น คอยส่งเสบียง อาวุธ และส่งข่าวสารให้กับกองกำลังกู้ชาติมาโดยตลอด” (พงศกร, 2555ก, น.197) ทำให้ถาวรวิจิตรรู้สึกถึง “ราก” ของหล่อนที่ขาดหายไป เพราะช่วงต้นเรื่อง พงศกรบรรยายว่าหล่อนเพิ่งสูญเสียบิดามารดาไปอย่างกะทันหัน หล่อนจึงกลายเป็นคนตัวคนเดียว ดังนั้น การได้มายังคัมภีร์คำและได้รับรู้เรื่องเล่าในครอบครัวทำให้ถาวรวิจิตรได้เจอรากที่ขาดหายไป เพราะเมื่อถาวรวิจิตร “ได้เรียนรู้เรื่องราวเบื้องหลังความพยายามของเจ้าแหวนแก้วและเจ้าขุนสิงห์ ที่อุตสาหะสร้างคุณหาสนขนาดใหญ่ขึ้นท่ามกลางป่าเขาพงไพร เพื่อเป็นฐานส่งเสบียงและข่าวสารให้กองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ ถาวรวิจิตรจึงเพิ่งตระหนักถึงความผูกพันในสายเลือดของชาวยองห้วย ซึ่งไหลวนเป็นส่วนหนึ่งในกายของเธอ” (พงศกร, 2555ก, น.363)

ผู้เขียนเห็นว่าเรื่องเล่าในครอบครัวถาวรวิจิตรมิได้เพียงสะท้อนความภาคภูมิใจหรือรากไทใหญ่ในตัวของหล่อนเท่านั้น หากพงศกรได้ใช้เป็นสื่อกลางนำเสนอชาติพันธุ์ไทใหญ่ที่น่าภาคภูมิใจและแสดงถึงรากอันยาวนานมาไปสู่ผู้อ่านพร้อมกัน จนกล่าวได้ว่า การนำเสนอรากของถาวรวิจิตรมีผลต่อการนำเสนอภาพด้านบวกของไทใหญ่ออกมาสู่ผู้อ่าน การเล่าถึงชาวไทใหญ่ให้ถาวรวิจิตรเรียนรู้เป็นกลวิธีหนึ่งที่จะถ่ายทอดประวัติศาสตร์การต่อสู้ของไทใหญ่สู่ผู้อ่านนั่นเอง

5. ชาติพันธุ์ในนวนิยายของพงศกร : การมองเห็นคนเสมอกันกับการมองโลกอย่างรอบด้าน

การนำเสนอชาติพันธุ์ในนวนิยายทั้งสามเรื่องไม่เพียงแต่จะแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง การนำเสนอข้อมูลเชิงคติชนกับกลุ่มคนชาติพันธุ์เท่านั้น ข้อมูลเชิงคติชนยังแฝงนัยเพื่อบ่งบอกว่ากลุ่มคนต่างๆ ที่นำเสนอเป็นคนที่มีความวัฒนธรรมไม่ต่างกันเพื่อปรับมุมมองให้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมต่างๆ อย่างเท่าเทียมจนนำไปสู่การปรับใช้องค์ความรู้ระหว่างชาวบ้านและชาวเมือง อันเป็นแนวทางที่นวนิยายนำเสนอเกี่ยวกับการอยู่กันท่ามกลางความหลากหลาย ดังนี้

5.1 ข้อมูลเชิงคติชนเพื่อการมองเห็นคนเสมอกัน

นวนิยายทั้งสามเรื่องนำเสนอวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์ผ่านสายตาของตัวละครเอกที่มีได้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมท้องถิ่น เริ่มต้นจากการเดินทางออกจากที่ที่ตัวละครคุ้นเคยและต้องไปใช้ชีวิตในหมู่บ้านหรือพื้นที่ห่างไกล จากนั้นตัวละครได้เรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นไปทีละน้อย นำสังเกตว่า ตัวละครเอกในนวนิยายมักเป็นตัวละครที่มีสถานะทางสังคมค่อนข้างสูง อย่างตรงสาจบปริญญาโทด้านนิเวศวิทยาจากต่างประเทศ ถาวรวิจิตรจบกฎหมายจาก

ต่างประเทศและทำงานในกระทรวงต่างประเทศ ส่วนพุทธิเป็นนักเขียนสารคดีในนิตยสารใหญ่ และเดือนเต็มดวงเป็นนักโบราณคดี ตัวละครเอกเหล่านี้จึงเหมือนนักเดินทางที่นำผู้อ่านเข้าไปรู้จักกับคนที่แตกต่างไปจากตนซึ่งอนุมานได้ว่าเป็น “ชาวเมือง” ที่เข้าไปในพื้นที่ “ชาวบ้าน”

กลวิธีการนำเสนอเรื่องเช่นนี้สำคัญต่อการกำหนดมุมมองเพื่อเสนอความเท่าเทียมทางวัฒนธรรม เพราะการใช้สายตาของคนเมืองที่มองไปยังท้องถิ่นได้ทำให้ตัวละครเริ่มต้นด้วยการมองวัฒนธรรมที่พวกเขาไปพบด้วยความแปลกแตกต่างจากคนกระแสหลักที่พวกเขารู้จัก หรือตัวละครบางตัวมีความคิดที่ดูถูกวัฒนธรรมเหล่านั้นว่าด้อยกว่าด้วย แต่เมื่อเรื่องได้ดำเนินไป ตัวละครชาวเมืองจะเริ่มปรับเปลี่ยนมุมมองไปในทิศทางบวก จนท้ายที่สุดจึงตระหนักได้ว่า กลุ่มชนชาติพันธุ์นั้นๆ มีความเจริญทางวัฒนธรรมไม่ต่างจากคนกระแสหลักและภูมิปัญญาของพวกเขาก็เป็นสิ่งที่มีค่าขึ้นมาเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับท้องถิ่นนั้นๆ ได้อย่างกลมกลืน

ภูมิปัญญาของกลุ่มชนชาติพันธุ์เพื่ออยู่ร่วมกันกับสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นนั้นๆ ได้ปรากฏผ่านข้อมูลเชิงคติชน เห็นได้ว่าข้อมูลเชิงคติชนของชาวกูยและเ้าต่างเกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของคนอย่างแนบแน่น ไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับผีซึ่งถูกนำเสนอออกมาเพื่อบ่งบอกให้เห็นถึงการแก้ปัญหาอย่างมีแบบแผน จึงไม่แปลกหากในเรื่อง *ฤดูดาว* เมื่อชิบเมียนเมียนที่ควบคุมความเป็นไปของสังคมเ้าหายไ้ทำให้เกิดวิกฤติทางอัตลักษณ์และโครงสร้างทางสังคมสั่นคลอน ขณะเดียวกันเรื่องเล่าในครอบครัวของภาวรีที่มาจากประวัติศาสตร์การอพยพของไทใหญ่เข้ามาในไทยก็มีส่วนช่วยให้เราเห็นว่า พวกเขาไม่ใช่เพียงผู้อพยพ แต่เคยเป็นกลุ่มคนที่มีรากที่ยิ่งใหญ่ ความเป็นมาของการกู่ชาติของตน ความภาคภูมิใจของภาวรีช่วยสะท้อนภาพความยิ่งใหญ่ในชาติพันธุ์ออกมา ยิ่งการผสมดอกกุหลาบสีน้ำเงินของเจ้ายายได้สำเร็จก็ยิ่งบ่งบอกถึงภูมิปัญญาของไทใหญ่ออกมา ข้อมูลเชิงคติชนจึงมีส่วนช่วยแสดงอัตลักษณ์บ่งบอกว่าพวกเขาคือใครและบ่งบอกแบบแผนการดำเนินชีวิตเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างดี

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นชัดว่า นวนิยายของพงศกรสะท้อนถึงบทบาทประการหนึ่งของข้อมูลเชิงคติชน คือ การรักษาเสถียรภาพของวัฒนธรรม (maintain the stability of culture) ให้สังคมนั้นๆ สามารถดำรงสืบไป (สุกัญญา สุจฉายา, 2548, น.1-10) โดยนัยนี้ การนำเสนอข้อมูลเชิงคติชนจึงเท่ากับการนำเสนอว่า ชาติพันธุ์ต่างๆ มี “องค์ความรู้” และ “ภูมิปัญญา” ในการจัดการและดำรงสังคม กลุ่มชนเหล่านี้ก็มีวัฒนธรรมเป็นของตนเองที่แม้อาจแตกต่างไปจากกระแสหลัก แต่ข้อมูลเชิงคติชนก็ทำให้พวกเขามีตัวตนและดำรงกลุ่มชนของพวกเขาได้

นวนิยายของพงศกรยังนำเสนอด้วยว่า วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติพันธุ์มีศักดิ์ศรีไม่ต่างจากวัฒนธรรมอื่น เราควรมองวัฒนธรรมต่างๆ อย่างเท่าเทียมเพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ดังที่พงศกรได้สร้างปมขัดแย้งหลักในนวนิยายแต่ละเรื่องจากการเดินทางมาถึงของชาวเมือง ไม่ว่าจะเป็นดราและ ดร.สินธพ มายังผาช้างร้องจนทำให้ชุมชนชาวเ้าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง พุทธิเดินทางเข้ามาจนทำให้วัดอุโบสถถูกโจรกรรม หรือภาวรีเดินทางมาและพบดอกกุหลาบปริศนาจนเป็นที่มาของการแย่งชิงดอกกุหลาบจนเรียกได้ว่า ชาวเมืองเข้ามาพร้อมปมปัญหา เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะชาวเมืองเข้ามาด้วยการขาดความเข้าใจท้องถิ่น

นั้นๆ จนภายหลังเนื้อเรื่องในนวนิยายได้พัฒนาไปให้เห็นถึงการเปิดรับองค์ความรู้ของกลุ่มชนชาติพันธุ์เพื่อนำมาปรับใช้แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่อง ดังเช่นใน *ฤดูดาว* เมื่อตัวละครเอกไม่สามารถหาเหตุผลวิทยาศาสตร์มาอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับคนในหมู่บ้าน “แล้วคุณอธิบายฤดูดาวได้ไหม...ทำไมถึงมีดาวเต็มฟ้ามาอย่างที่เราไม่เคยเห็นที่ไหนมาก่อน ในช่วงสามสี่เดือนมานี้” [...] ‘เห็นไหมคะ ว่าที่จริงแล้วคุณก็อธิบายปรากฏการณ์นี้ได้ คุณสินธพโลกยังมีอีกมากมายหลายสิ่งที่มีมนุษย์ตัวเล็กๆ อย่างเราไม่เคยรู้ ก่อนหน้านี้ ฉันก็เคยคิดอย่างคุณแต่มาถึงตอนนี้ ฉันยอมรับแล้วละค่ะว่าอะไรก็อาจจะเกิดขึ้นได้เสมอในโลกของเรา” (พงศกร, 2555ข, น.460-461) หรือเมื่อองค์ความรู้ที่ชาวเมืองมีไม่สามารถใช้ได้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านจึงเป็นส่วนสำคัญขึ้นมาแทน

ดอกกุหลาบรัตติกาลยังเป็นสัญลักษณ์ของการผสมระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับองค์ความรู้สมัยใหม่เข้าด้วยกัน เนื่องจากดอกกุหลาบรัตติกาลมีอาจเกิดขึ้นได้เพียงอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น หากแต่เกิดจากการผสมพันธุ์ระหว่างดอกกุหลาบกับดอกไม้ประจำถิ่นชื่อว่า “นิลนารา” อันมีที่มาจากเรื่องเล่าพื้นบ้านซึ่งตระกูลของภวาริณีภักย์มาตั้งรกราก พื้นที่ดังกล่าวนี้มีเรื่องเล่าสืบต่อมาจากอดีตว่า ในอดีตเป็นที่ตั้งของ “เวียงศิริคำ” ซึ่งมีเรื่องเล่าถึงหญิงสาวที่ผิดหวังในความรักจนตรอมใจตายเป็นดอกไม้สีดำ ดอกนิลนาราจึงเป็นดอกประจำถิ่นที่มาจากเรื่องเล่าพื้นบ้าน อันเป็นดอกไม้เฉพาะถิ่นซึ่งสวยงามและอันตรายในเวลาเดียวกัน เพราะเป็นดอกไม้ที่มาจากความความอาฆาต กระบวนการตัดต่อยีนมาผูกโยงเข้ากับดอกไม้จากท้องถิ่นที่มีความเชื่อจากเรื่องเล่ามาพร้อมกัน อันชี้ให้เห็นว่า แม้เจ้าแหวนแก้วมีความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างดีจนสามารถทดลองตัดต่อผสมพันธุ์ดอกกุหลาบนั้น แต่ความสำเร็จที่เกิดขึ้นไม่อาจเกิดขึ้นได้จากองค์ความรู้สมัยใหม่ได้อย่างเดียวเท่านั้น ต้องอาศัยองค์ความรู้จากคติชนในท้องถิ่นเข้ามาผสมผสานกันเป็นเนื้อเดียวจึงทำให้เกิดเป็นกุหลาบรัตติกาลขึ้นนั่นเอง

ดังนั้น เมื่อเริ่มต้นมองวัฒนธรรมต่างๆ ด้วยความเท่าเทียมแล้ว ความร่วมมือและการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนต่างกลุ่มคนที่หลากหลายย่อมเกิดขึ้นตามมา การมองวัฒนธรรมความเชื่อหรือเรื่องเล่าของชาวบ้านว่าด้อยค่ากว่าแล้วยอมทำให้มองข้ามคุณค่าในฐานะภูมิปัญญาที่ซ่อนอยู่ กล่าวได้ว่า นวนิยายของพงศกรได้เชิดชูคุณค่าและความสำคัญของข้อมูลเชิงคติชนในฐานะภูมิปัญญา ข้อสรุปนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยในงานของวีริ์ เกวลกุล (2552, น.185-186) ที่ชี้ให้เห็นว่า นวนิยายของพงศกรได้เปิดพื้นที่ให้เห็นกลุ่มคนต่างๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ต้องหลอมรวมเข้าเป็นไทยกระแสหลักหรือการกำจัดออกไป เมื่อผู้เขียนนำมาพิจารณาแง่มุมจากข้อมูลเชิงคติชนประกอบด้วยแล้วก็ทำให้ค่อยๆ ยืดข้อค้นพบได้ว่า การเปิดพื้นที่ให้เห็นความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นจุดเริ่มต้นให้ผู้อ่านได้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านั้นต่างก็มีความเจริญทางวัฒนธรรมไม่ต่างจากคนกระแสหลัก พวกเขาสามารถดำรงสังคมได้เรื่อยมาด้วยคติชนเป็นกลไก การเปลี่ยนแปลงที่คนนอกวัฒนธรรมหยิบยืมมาใช้โดยไม่เห็นคุณค่าของคนในท้องถิ่นก็อาจไม่ใช่เรื่องที่ถูกต้องนัก การแลกเปลี่ยนเรียนรู้รวมถึงการเลือกปรับใช้ระหว่างชาวบ้านและชาวเมืองจึงเป็นทางออกที่พึงมีเพื่อให้เรากับเขาสามารถอยู่ร่วมกัน

ได้ในสังคมที่หลากหลาย หายที่สุด เมื่อพวกเขาวิวัฒนาการ มีความเป็นอยู่ที่ไม่ได้ด้อยกว่า คนในสังคมกระแสหลักก็ควรมองพวกเขาอย่างเท่าเทียม และอยู่ร่วมกับเขาด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มิจำเป็นต้องเปลี่ยนผลให้เขาเป็นอื่นหรือเปลี่ยนให้เขาเป็นเรา โดยนัยนี้ การนำข้อมูลเชิงคติชนมาใช้อาจเป็นการบ่งบอกว่าคนแต่ละกลุ่มก็มีความเป็นคนเหมือนกัน

5.2 ข้อมูลเชิงคติชนกับการมองโลกอย่างรอบด้าน

ด้วยเหตุที่นวนิยายของพงศกรเป็นนวนิยายแนวลึกลับเหนือธรรมชาติ ทำให้หลายเหตุการณ์ในเรื่องอยู่นอกเหนือคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ และในอีกด้านหนึ่งนวนิยายช่วยเปิดพื้นที่ให้เห็น “ความเป็นไปได้” ในรูปแบบอื่นที่ครอบคลุมความคิดวิทยาศาสตร์อธิบายไม่ได้ เพื่อบ่งบอกว่ากรอบความคิดทางวิทยาศาสตร์อาจไม่ใช่ทางออกได้กับทุกเรื่อง และเสนอแนะให้ย้อนกลับมาใช้ภูมิปัญญาของกลุ่มคนชาติพันธุ์เพื่อหาทางออกของปัญหาในเรื่อง ลักษณะเช่นนี้นับว่าสะท้อนถึงแนวคิดชี้ชัดจำกัดการมองโลกอย่างรอบด้าน

นวนิยายของพงศกรมักมีองค์ประกอบของความลึกลับเหนือจริง ดังเช่นการปรากฏตัวของตัวละครมนุษย์ เหตุการณ์เหนือธรรมชาติ ของวิเศษ และอื่นๆ โดยพงศกรอาศัยข้อมูลเชิงคติชนมาสร้างองค์ประกอบความลึกลับดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนกเงือกที่ปรากฏตัวขึ้นมาจากปราสาทหิน ดอกเอื้องจากเรื่องเล่าเวียงแสนเพ็งก็เกิดขึ้นจริง ดอกนิลนวารกลายเป็นมนุษย์มาปรากฏตัวขึ้นจากดอกกุหลาบรัตติกาล ฯลฯ การสร้างนวนิยายในแนวลึกลับเหนือธรรมชาติได้ช่วยเอื้อให้ข้อมูลเชิงคติชนที่มักมองว่าเป็นเรื่องราวปรัมปราสามารถปรากฏขึ้นมาในโลกปัจจุบัน และเมื่อโลกในนวนิยายอยู่นอกเหนือจากกรอบทางวิทยาศาสตร์และตรรกะปกติที่ใช้ในโลกแห่งความเป็นจริงแล้ว พื้นที่ในนวนิยายจึงต้องใช้คำอธิบายชุดอื่น โดยเฉพาะจากองค์ความรู้จากข้อมูลเชิงคติชนของกลุ่มชนต่างๆ ดังเช่นเมื่อเกิดเหตุการณ์แปลกประหลาดในผาซังร้อง มีสัตว์ประหลาดออกมาทำร้ายผู้คน ชาวเมืองกลับไม่มีความรู้จัดการสัตว์ร้ายได้ดีเท่ากับชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ดังกล่าว เป็นต้น

แม้จะเป็นนวนิยายแนวลึกลับเหนือธรรมชาติ หากนวนิยายของพงศกรมีประเด็นทางวิทยาศาสตร์อยู่เสมอ ดังที่ฉินฉะ รุจิเสนีย์ (2554, น.141) ได้เสนอว่าจุดเด่นประการหนึ่งของนวนิยายพงศกรคือ การนำเอาหลักวิทยาศาสตร์มาอธิบายสิ่งเหนือธรรมชาติและการให้ข้อคิดในแง่มุมอื่นๆ โดยไม่ได้เสนอเฉพาะความเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ไม่ได้เพียงอย่างเดียว ลักษณะนี้พบได้ในนวนิยายทั้งสามเรื่อง ซึ่งนำเสนอข้อมูลเชิงคติชนมานำเสนอควบคู่กับประเด็นทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ *ฤดูดาว* นำเสนอประเด็นเรื่องการตัดต่อพันธุกรรมในสิ่งมีชีวิตหรือพืช GMOs ผ่านสวนส้มของ ดร.สินธพ ส่วน *กุหลาบรัตติกาล* นำเสนอประเด็นการผสมข้ามสายพันธุ์ดอกกุหลาบ นวนิยายสองเรื่องนี้ถือว่านำประเด็นที่เป็นที่ถกเถียงทางวิทยาศาสตร์มาเป็นประเด็นสำคัญในเรื่องเช่นกัน หรือ *สร้อยแสงจันทร์* ผู้แต่งก็พยายามอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในเรื่องด้วยมุมมองทางวิทยาศาสตร์ด้วย

นัยหนึ่งของการนำเสนอข้อมูลเชิงคติชนควบคู่ไปกับประเด็นทางวิทยาศาสตร์คือ การชี้ให้เห็นว่า แม้วิทยาศาสตร์เป็นองค์ความรู้หลักของสังคม แต่ยังมีขีดจำกัดที่ไม่สามารถอธิบาย

สิ่งรอบตัวได้อย่างรอบด้าน จึงต้องหันมามององค์ความรู้ชุดอื่นประกอบด้วย ดังที่ตรสาได้ตระหนักแล้วว่า ในผาซังร้องนี้ ความรู้ที่ร่ำเรียนมาของหล่อนอาจไม่สามารถใช้ได้ดีเท่ากับภูมิปัญญาชาวบ้าน ดังนี้ “หากเป็นเมื่อหลายเดือนก่อนหนานี้ ตรสาอาจจะไม่ยอมเชื่อในทฤษฎีของต่อนอ...(แต่) กับแค่แมลงเล็กๆ อย่างแมงมุมสีขาวราวเงินยวง ที่คนเฒ่าเรียกว่า กะนาปะยังก็ยังไม่รู้จัก มาวันนี้ ตรสายอมรับโดยสนิทใจว่า วิทยาศาสตร์ที่หล่อนเรียนมาก็ไม่สามารถตอบคำถามที่หล่อนสงสัยได้ทุกอย่าง (พงศกร, 2555ข, น.449)

ลักษณะที่ตรสาเผชิญยังปรากฏผ่านตัวละครอื่นๆ เพราะตัวละครเหล่านี้มักเป็นชนชั้นกลางที่ผ่านการศึกษามาก่อน คำนึงกับความคิดแบบวิทยาศาสตร์และการเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ได้ เช่น ดร.สินธพ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพันธุศาสตร์ ดร.ชัชชนะ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกุมาร เป็นต้น เหตุการณ์ลึกลับเหนือธรรมชาติที่อยู่นอกเหนือกรอบวิทยาศาสตร์เหล่านี้จึงสั่นคลอนด้วยระบบความคิดของตัวละครเอก “ในเวลานั้น เขารู้สึกเหมือนยืนอยู่บนทางแยกของความคิด มันเป็นความรู้สึกที่ก้ำกึ่งระหว่างความน่าเชื่อถือ กับความเหลวไหลไร้สาระ สมองส่วนที่ควบคุมความคิดอย่างเป็นระบบ ความเชื่อถือในเหตุผล ในสิ่งที่อธิบายและสามารถจับต้องได้ ทำงานอย่างหนัก เพื่อต่อต้านกับสมองในส่วนที่ไม่ต้องการตรรกะใดๆ (พงศกร, 2558, น.99)

อย่างไรก็ดี พงศกรมิได้ปฏิเสธองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพียงแต่พงศกรเห็นว่า ยังมีเหตุการณ์อีกหลายอย่างที่ไม่สามารถอธิบายได้ด้วยวิทยาศาสตร์ (พงศกร, สัมภาษณ์, 9 มิถุนายน 2558) ด้วยเหตุนี้นวนิยายของพงศกรจึงถือเป็นการประนีประนอมองค์ความรู้สองชุดมาเพื่อแสดงให้เห็นข้อดีและข้อจำกัดขององค์ความรู้แต่ละชุด เพื่อจุดประสงค์สำคัญเพื่อชี้ให้เห็นว่าเราไม่จำเป็นต้องมีกรอบความคิดเพียงกรอบเดียวในการมองโลก หากนำวิทยาการมาปรับใช้ในทางที่เป็นประโยชน์กับสังคมโดยรวมก็เป็นสิ่งที่พึงสนับสนุน

การนำเสนอนวนิยายแบบปกติเพื่อชักนำความคิดทางสังคมแบบตรงไปตรงมาก็ย่อมทำได้ หากพงศกรกลับอาศัยความเหนือธรรมชาติ ความลึกลับน่าติดตามเป็นรูปแบบเพื่อเสนอความเป็นจริงออกมาแทน เรื่องราวลึกลับเหนือธรรมชาติจึงเป็นส่วนนำผู้อ่านไปสู่ความเพลิดเพลินทางอารมณ์ที่มีความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันซุกซ่อนอยู่ (ศรีณย์ภัทร์ บุญฮก, 2558) นวนิยายของพงศกรทำให้เรื่องราวเหนือจริงจากข้อมูลเชิงคติชนเกิดขึ้นและนำเอาประเด็นทางวิทยาศาสตร์มาควบคู่กับคติชนนั้นก็แสดงให้เห็นมุมมองหนึ่งว่า วิทยาศาสตร์เป็นองค์ความรู้ที่ยังมีขีดจำกัดที่อธิบายทุกอย่างในโลกไม่ได้ ข้อมูลเชิงคติชนจากความเชื่อและเรื่องเล่าของชาวบ้านหรือชุมชนที่เล่าสืบทอดกันมาก็คือความจริงบางอย่างและสามารถนำมาปรับใช้ได้

โดยสรุปแล้ว ข้อมูลเชิงคติชนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในนวนิยายของพงศกรได้นำเสนอถึงการมองคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างเท่าเทียม บอกให้เห็นถึงภูมิปัญญาของชุมชนเพื่อเสนอแนะแนวทางการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายในโลกปัจจุบัน อีกทั้งการที่พงศกรสร้างเรื่องด้วยการแสดงช่องว่างของความเป็นไปได้ในรูปแบบอื่นที่วิทยาศาสตร์หรือตรรกะปกติอาจไม่สามารถอธิบายได้ ทำให้ข้อมูลเชิงคติชนมีส่วนช่วยแสดงคู่เปรียบเทียบกับ

วิทยาศาสตร์เพื่อชี้ให้เห็นว่า ควรหาจุดร่วมเพื่อสอดประสานกัน องค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่มีได้ ด้อยไปกว่าวิทยาศาสตร์ การประสานกันขององค์ความรู้สองชุดหรือมากกว่านั้นเข้าด้วยจึง เป็นสิ่งที่พึงทำเพื่อนำความรู้ดังกล่าวมาใช้เพื่อยุกับมนุษย์ สังคม และธรรมชาติรอบตัวอย่าง กลมกลืน

6. บทสรุป

บทความนี้มุ่งพิจารณาข้อมูลเชิงคติชนจากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ในนวนิยายของพงศกร กับกลวิธีการประกอบสร้างเพื่อนำเสนอแนวคิด ผลการศึกษาพบว่า นวนิยายของพงศกรนำเอา ข้อมูลเชิงคติชนของกลุ่มชาติพันธุ์กูย เย้า และไทใหญ่ ออกมานำเสนอ โดยตัวข้อมูลเชิงคติชนที่ นำเสนอก็มีทั้งการนำเสนอคติความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชนชาวกูยและเย้าออกมา เป็นสำคัญ ก่อนผูกโยงเข้ากับเรื่องเล่าสมมุติที่คล้ายนิทานประจำถิ่น ทั้งคติความเชื่อและ เรื่องเล่ามีส่วนแสดงอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของทั้งสองชาติพันธุ์และบ่งบอกให้เห็นถึงความสำคัญ ของข้อมูลเชิงคติชนที่เป็นแกนหลักของสังคม ขณะที่การนำเสนอข้อมูลกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ พงศกรได้นำข้อมูลประวัติศาสตร์ของไทใหญ่ในรัฐฉานมาสร้างในรูปแบบเรื่องเล่าในครอบครัว ของตัวละครที่บ่งบอกรากเหง้าและสร้างความภาคภูมิใจให้ตัวละครไม่ต่างจากข้อมูลเชิงคติชน อีกกลุ่มหนึ่ง ข้อมูลเชิงคติชนของกลุ่มชนชาติพันธุ์เหล่านี้นำเสนอผ่านการใช้ตัวละครเอกที่เป็น ชาวเมืองที่มีสถานะทางสังคมค่อนข้างสูงเพื่อให้ตัวละครเป็นสื่อกลางแก่ผู้อ่านได้เริ่มรู้จัก เข้าใจ และมองเห็นถึงวัฒนธรรมความเป็นอยู่ของแต่ละชาติพันธุ์มากยิ่งขึ้น ความภาคภูมิใจใน สายเลือดไทใหญ่หรือการมองภาพชาติพันธุ์ด้านบวกของตัวละครเอกจึงเป็นกระบอกเสียงเพื่อ สื่อให้เห็นถึงคนแต่ละชาติพันธุ์ว่า “มีดี” ไม่ต่างกัน

การนำเสนอดังกล่าวเชื่อมโยงไปสู่แนวคิดการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายได้ ถึงสองประเด็น ประเด็นแรก เมื่อข้อมูลเชิงคติชนสื่อว่าแต่ละวัฒนธรรมมีดีไม่ต่างกันแล้ว การ มองกลุ่มชนต่างๆ อย่างเท่าเทียมจึงเกิดขึ้นโดยไม่ต้องจากเปลี่ยน “เขา” ให้เป็น “เรา” เมื่อมอง แต่ละวัฒนธรรมอย่างเท่าเทียมแล้วการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนระหว่างกันย่อมเกิดขึ้นได้ ในอีก ประเด็นหนึ่ง ข้อมูลเชิงคติชนหลายส่วนได้เกี่ยวข้องกับสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ขณะที่นวนิยาย ก็กล่าวถึงประเด็นทางวิทยาศาสตร์ไปพร้อมกัน เนื่องจากข้อมูลเชิงคติชนยังมีส่วนช่วยแสดง คู่เปรียบเทียบกับวิทยาศาสตร์เพื่อชี้ให้เห็นว่า องค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ก็มีขีดจำกัดและ องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นก็ได้ด้อยคุณค่า การประสานองค์ความรู้สองชุดเข้าด้วยจึง เป็นสิ่งที่พึงทำเพื่อให้เราสามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมที่แตกต่างหลากหลายอย่างกลมกลืน

7. กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนวิจัย “ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต” ต่อการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เชิงอรรถ

¹ “ข้อมูลคติชน” เป็นข้อมูลทางวัฒนธรรม (lore) ที่ไหลเวียนอยู่ในสังคมของกลุ่มชน (folk) ใดกลุ่มชนหนึ่ง อาจเป็นนิทาน ตำนาน ความเชื่อ พิธีกรรม หรือข้อมูลในสังคมออนไลน์ที่สะท้อนให้เห็นอัตลักษณ์ร่วมกันบางอย่างของกลุ่มชน ลักษณะเช่นนี้ต่างไปจาก “ข้อมูลเชิงคติชน” ในนวนิยายของพงศกรที่เป็นการหยิบข้อมูลทางวัฒนธรรมที่ไหลเวียนในสังคมเหล่านั้นมาสร้างในงานวรรณกรรม

² ผู้เขียนเลือกใช้เกณฑ์คัดเลือกนวนิยายจากเรื่องที่มีข้อมูลคติชนหรือข้อมูลที่มีความคล้ายคลึงกับข้อมูลคติชนที่ไหลเวียนในสังคม โดยเน้นกลุ่มที่เป็นเรื่องเล่าและความเชื่อเป็นหลัก ไม่ว่าจะเป็นนิทาน ตำนาน ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมพื้นบ้านต่างๆ และข้อมูลดังกล่าวต้องมีบทบาทที่สำคัญในนวนิยาย เหตุนี้ แม้นักคติชนอาจนับรวมผืนผ้าเป็นข้อมูลคติชน และนวนิยายของพงศกรจำนวนหนึ่งจะมีผืนผ้าเป็นองค์ประกอบสำคัญ เช่น *สาปภูเขา รอยไหม กี่ฟ้า* เป็นต้น หากแต่ผู้เขียนมิได้นับรวมข้อมูลดังกล่าวเข้ามา เนื่องจากหากนับรวมผืนผ้าซึ่งเป็นวัตถุ (material folklore) เข้ามาจะทำให้บทความมีขอบเขตกว้างเกิน

เอกสารอ้างอิง

- เจสส์ จี. พูเรต์. (2546). *ชนชาติเย้า : เย้าเมี่ยนและเย้ามุนในจีน เวียดนาม ลาวและไทย*. แปลโดย มงคล จันทรบำรุง และสมเกียรติ จำลอง. กรุงเทพฯ: ริเวอร์ บุ๊คส์.
- ไพฑูรย์ มิกุล. (2540). ชนชาติกวย ผู้สืบวัฒนธรรมต่อเนื่องนับพันปี. *วารสารประวัติศาสตร์*, 13-33.
- จินณะ รุจิเสนีย์. (2554). *การวิเคราะห์นวนิยายเหนือธรรมชาติของพงศกร*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษา, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- จิราภรณ์ อัจริยะประสิทธิ์. (2547). *สตรีราชสำนักไทใหญ่ในเรื่องเล่าของนักเขียนสตรีร่วมสมัย: การศึกษาบทบาทของผู้หญิงในพื้นที่สาธารณะและพื้นที่ส่วนตัว*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีเปรียบเทียบ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช. (2551). ความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากหลอมรวมเป็นหนึ่งในสู่ผสมผสานพันทาง. *วารสารอักษรศาสตร์*, 37(1), 16-36.
- ณัฐวิ ทศรัฐ และวีระพงศ์ มีสถาน. (2540). *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์ : เมี่ยน (เย้า)*. นครปฐม : สำนักงานวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นุดา. 2558. “เปิดใจสนทนา...นพ.พงศกร จินดาวัฒน์ คุณหมอนักเขียน เจ้าพ่อนวนิยาย ลีกลีบสยองขวัญ” *ขวัญเรือน* 47, 1044 (ปกซ์หลังพฤษภาคม 2558): 108-118.

- ประคอง นิมมานเหมินท์. (2551). *นิทานพื้นบ้านศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศกร. (2555ก). *กุหลาบรัตนคติกล*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กวีฟ พับลิชชิง.
- พงศกร. (2555ข). *ฤดูดาว*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: กวีฟ พับลิชชิง.
- พงศกร. (2558). *สร้อยแสงจันทร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กวีฟ พับลิชชิง.
- พรณวดี ศรีขาว. (2554). *การสืบทอดและบทบาทของพิธีเลี้ยงผีบรรพบุรุษของชาวกูย ที่บ้านละเอาะ อำเภอน้ำเกลี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วีรี เกวลกุล. (2552). “ใต้เงาแห่งอดีต”: การศึกษาเปรียบเทียบการสร้างภาพแทนแบบกอธิกในงานเขียนของจินตวีร์ วิวัธน์ กับพงศกร จินดาวัฒนะ. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขารวมคหิเปรียบเทียบ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- วีระพงศ์ มีสถาน. (2544). *สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์: ไทยใหญ่*. นครปฐม: สำนักงานวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศรัณย์ภัทร์ บุญยอก. (2558). สร้อยแสงจันทร์ ปราสาทหิน นกจากนิทานและหมู่บ้านชาวกูย. *วารสารเมืองโบราณ*, 41(2), 131-139.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2545). *ชนชาติไทในนิทาน: แลลอดแว่นคติชนและวรรณกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ศิริพร ณ ถลาง. (2552). *ทฤษฎีคติชนวิทยา : วิธีวิทยาในการวิเคราะห์ตำนาน-นิทานพื้นบ้าน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2538). *สารานุกรมชนชาติกูย*. นครปฐม: สำนักงานวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชียอาคเนย์ สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบทมหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุกัญญา สุจฉายา. 2548. บทนำ : การศึกษาบทบาทหน้าที่ของคติชน ใน *พิธีกรรม ตำนาน นิทาน เพลง : บทบาทของคติชนกับสังคมไทย*: 1-10. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- อัมพร จิรัฐติกร. (2558). *ประวัติศาสตร์นอกกรอบรัฐชาติ 55 ปี ขบวนการกู้ชาติไทใหญ่*. เชียงใหม่: ศูนย์ศึกษาชาติพันธุ์และการพัฒนา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- UNESCO. (2001). UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity [Online]. Retrieved from http://portal.unesco.org/en/ev.php_URL_ID=13179&URLDO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html